ਭਗਤ ਕਬੀਰ - ਸਬਦ ੧੭

ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੩੨੫

ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੀਏ ਬਹੁ ਰੰਗਾ ॥੧॥
ਐਸੇ ਘਰ ਹਮ ਬਹੁਤੁ ਬਸਾਏ ॥
ਜਬ ਹਮ ਰਾਮ ਗਰਭ ਹੋਇ ਆਏ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥
ਕਬਹੂ ਰਾਜਾ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਕਬਹੂ ਭੇਖਾਰੀ ॥੨॥
ਸਾਕਤ ਮਰਹਿ ਸੰਤ ਸਭਿ ਜੀਵਹਿ ॥
ਰਾਮ ਰਸਾਇਨੁ ਰਸਨਾ ਪੀਵਹਿ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥
ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਅਬ ਪੂਰਾ ਦੀਜੈ ॥੪॥੧੩॥

ਸਾਰ: ਸਥਿਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਤਦ ਹੀ ਇਮਾਨ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਣ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬੇਸਮਝ ਦੁਹਰਾਓ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਅਤੇ ਅਧੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਜਗਿਆਸੂ ਗਿਆਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦੇ; ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅੱਗੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹੀ ਹੋਈ, ਨਿੱਜਤਵ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਅਤੇ ਇਸ ਸਤਿ ਵਿਚ ਵਲੀਨ ਹੋਣ ਨਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁਚਾ ਵਿਛੋੜਾ ਇਕ ਭਰਮ ਹੈ। ਚੇਤਨਤਾ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਵਿਸਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਜਿਵੇਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ, ਘੁੰਮਦੇ ਜਾਨਵਰ, ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ, ਅਤੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ।

ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੀਏ ਬਹੁ ਰੰਗਾ ॥੧॥

ਮੈਂ ਅਣਗਿਣਤ ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਛਾਣਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰੇਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। (੧)

ਐਸੇ ਘਰ ਹਮ ਬਹੁਤੁ ਬਸਾਏ ॥

ਮੈਂ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਬ ਹਮ ਰਾਮ ਗਰਭ ਹੋਇ ਆਏ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਸ ਦੈਵੀ ਕੁਖ ਵਿਚ ਗਰਭਵਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਹ ਬਿੰਬ ਜਾਗਰਣ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਏਕਤਾ ਦਾ ਵਿਗਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥

ਮੈਂ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਅਤੇ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਵਿਭਿੰਨ ਮਾਰਗਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਸੰਕੇਤ ਹੈ,

ਕਬਹੂ ਰਾਜਾ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਕਬਹੂ ਭੇਖਾਰੀ ॥੨॥

ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹੀ ਛਤਰ ਵਾਲਾ; ਇਕ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਈ ਵਾਰ, ਉਹ ਭਿਖਾਰੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਦਵੈਤ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਭਰਪੂਰਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਿਵਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (੨)

ਸਾਕਤ ਮਰਹਿ ਸੰਤ ਸਭਿ ਜੀਵਹਿ ॥

ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੋ ਗਿਆਨਵਾਨ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਮ ਰਸਾਇਨੁ ਰਸਨਾ ਪੀਵਹਿ ॥੩॥

ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤੱਤਸਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਏਕਤਾ ਦੀ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। (੩)

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥

ਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨਾ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਰਹਿਮਤ ਕਰੋ।

ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਅਬ ਪੂਰਾ ਦੀਜੈ ॥੪॥੧੩॥

ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਮੈਂ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਉਪਹਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਉਸ ਇਕ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਏਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। (੪)(੧੩)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਬਾ-ਕਮਾਲ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਰੂਪ, ਜਿਵੇਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ, ਤੁਰਦੇ-ਫਿਰਦੇ ਜਾਨਵਰ, ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ, ਅਤੇ ਪਤੰਗੇ, ਸਾਡੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਰੰਗ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਿਤ ਪਛਾਣਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘਰ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅੰਤਰੀਵੀ ਛਾਪ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਫਿੱਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚਲਾ ਦਵੈਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਖੁਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਮਰਤ ਅਤੇ ਖੈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਸਾਰੇ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਤਹਿ ਹੇਠ ਇਕ ਸਥਾਈ ਹਕੀਕਤ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ:

ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤਨਾ, ਸਦੀਵੀ, ਨਿਰਾਕਾਰ, ਅਤੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਖਣ, ਇਸ ਨਾ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**